

roknian vagyunk és alkalmatlanok arra, hogy rajtunk elhamarkodott eugéniai kísérleteket és vivisectionkat végezzenek. Minden tekintetben járható útnak é téren egyedül az önkéntes házasságelőtti vizsgálatot, a tanácsadást, a lelkiismeret és felelősségérzet felrázását tartja. Erre vonatkozólag részletes útbiztosítást is ad orvosok számára. Végül pedig ismereti a Családvédelmi Szövetség szervezetét, munkásságát és a családvédelem irodalmát.

A könyv mindvégig érdekes, sok helyen megdöbbentő, de egyuttal lélekemelő és megnyugtató olvasmány is. *Megnyugvással látjuk belőle, hogy a magyar családvédelem a legjobb kezekben van és e kezek minden támogatást fenntartás nélkül megérdemelnek.*

Somogyi József.

Dékány András: A fiúk királya. Lord Baden Powell élete. B. P. rajzaival és eredeti fényképekkel. Budapest, 1940. 8-r., 215 lap.

A címet az újságíró adta, a könyvet az író írta. Komoly, finom, elmélyedő és gondolkoztató munka. Mire belemerülünk, a cím se lesz már hivalkodó, hanem szelid kedveskedéssé enyhül. A sors szeszélyéből Dékány könyve aznap jelent meg, amikor lord Baden Powell halálhíre, egyelőre elcsúszva, a világsajtóban elterjedt. A lapszerkesztők kissé meghökkennek: ajánlatos-e méltatni a »világ főcserkészét« és az életéről írott könyvet, vagy a pillanatnyi helyzetben jobb elhallgatni. A hír először nem, azonban később — sajnos — valóban bizonyult és a töprengés megszűnt. Pedig a babona szerint B. P.-nek még sokáig kellett volna élnie és reméljük, ez a hiedelem valósággá erősödik a könyv sorsában: sokáig fog élni. Ami a pillanatnyi helyzetet illeti, Baden Powell maradandóérvényű eszméit mindig tisztelni kell, mert élnek és az ifjúság számára sok jót jelentenek. B. P. az emberiség nagyjai közül való volt, műve az egész világ közös kincse; mint ahogy a Földön csak egyféle tudomány van és ennek minden új felfedezése minden nemzet közös értéke. Dékánynak B. P.-ről szóló könyve pedig megérdemli, hogy hosszú életű legyen, mert olyan cserkészember írta, aki személyében és művében közvetlen tapasztalatgyűjtéssel tanulmányozta Baden Powellt: ehhez hamar hozzátesszük, hogy könyve izig-vérig íróművésznek izes magyar nyelven megírt élvezetes munkája.

Dékány valóban Baden Powell életét írta meg, nem a cserkészlet keletkezését. Az ismertetés együtt halad a gyarmati tiszt életének eseményeivel; nem vetíti vissza a múltba a világ főcserkészének életét. Az angol gyarmati katonatiszt életét aligha olvastuk még magyar nyelven jobb, alaposabb és vonzóbb ecsetelésben. Az egyes fordulatok alkalmából csak egy-egy mondat utal rá, hogy ez vagy az az esemény beléjátszott a későbbi cserkészmunkába. Ezt a vonást kitűnőnek tartjuk: nem a főcserkész fejlődik előttünk, hanem egy sokoldalú képességű, lapos pénztárcájú, bámulatot megfigyelő képességű és nyelvtelenségű gyarmati tisztet látunk, akinek minden hecsvágya, hogy jó katonáiból még jobb katonákat gyúrjon. Ez nem marad vágy, hanem minden felettett csodálatra készítő és minden alárendeltet magával ragadó, sokszínű és sokrétű tevékenységgé lesz. E tevékenységbe annyi leleményt, friss ötletet, egészséges érvet és fáradhatatlan újakezdést visz bele, hogy pályáján mindig első, és tüneményes karriert fut meg. Mikor

51 éves korában nyugalomba megy, hogy ezentúl csakis a cserkészetnek éljen, akkor az angol lovasságnak sokszorososan kitüntetett birodalmi főfelügyelője. Ez az ötvenegy éves »kegyelmes úr« akkor egyet ráz magán, csudamód megfiatalodik és elmegy játszani az angol főváros gondozatlan külvárosi kamaszaival, elmegy sátorozni a tennivágyó etoni kamaszokkal, hogy megtanuljanak »vezni« életük folyamán. Rövid nadrágot húz (megelőzi a mai nyári divatot), ingonjamát énekel tábortűznél, búrkalapban jár, megfújja a kudu kürtöt, megmutatja, hogy füttyülnek a madarak és hogy szólnak az állatok. Ezt a táborozást folytatásokban megírja és, művéből abban-az évben még három kiadás fogy el, kapkodják az egész világon; a következő évben hallatlan lendülettel megindul a *cserkészmozgalom*.

Robert Stephenson Smyth Baden Powell 1857. febr. 22-én *nyolc gyermek közül hatodik* gyermeknek született. A család walesi eredetű és erre sokat tartott. Dékány bájós kisfiútörténetet mond Robertről, aki hol misszionárius, hol tüzoltó szeretett volna lenni. A Charterhouse iskolában ügyes, élelmes, használható gyerek: sokoldalú muzsikuss, előadásrendező, színész. A sandhursti katonaiskola vizsgáján második lesz; azonnal alhadnagy és Indiába kerül. »Az indiai húsárok« című fejezet beszél el B. P. katonai fejlődését. Nem lehet letenni a könyvet, annyi fordulat, humor, érdekesség adódik abban az idegen világban. B. P. szegény volt: nem reggelizett és nem ebédelt a tisztai asztalnál, nem ivott és nem dohányzott, hogy pénzt küldhessen haza anyjának. De mindenütt ott van, mindent megfigyel és hazájának igen kiváló szolgálatokat tesz. Már átment a tűzkeresztségen, amikor áthelyezik Délafrikába. Aztán megint otthon van, megint Délafrikába kerül és elkövetkeznek a súlyos mafekingi napok. B. P. itt önálló parancsnok és megvédi a várost. 44 éves korában tábornok lesz és szabadságára Angliába magával viszi a mafekingi fiúk hadi segédszolgálatának emlékét. Már él benne a két nagy alappillér; minden fiú *tenné* akar és van *külön fiúélet*. Mikor Londonban rádöbben, hogy a sok elhanyagolt utcagyerek nemzeti veszedelemmel fenyeget, ezt forgatja fejében: hogyan lehetné csélekvési teret nyitni nekik, de úgy, hogy megmaradjon sajátos fiúviláguk, ne kényszerítsék őket fiókfelnőttti, tehát hazug viselkedésre; ez amúgyis reménytelen lenne. Mafekingből még valamit hozott magával: azok a fiúk *önként jelentkeztek és maguk vezették magukat*.

A cserkész B. P.-ről szerző az utolsó harminc oldalon szól. Nem törekszik teljességre, de nem is lehetne, azonban jó áttekintést kapunk a világ-cserkészmozgalom fejlődéséről. Befejezésül 13 oldalon B. P. tanításaiból olvasunk igen jól megválogatott szemelvényeket; kiténik belőlük, hogy az örökkön jókedvű mester mély életbölcsesegű tudós és ritka szabatos kifejezésű művész. Mindnyájan sokat tanulhatunk tőle. »Nincs ahhoz fogható gyönyörűség, mintha az ember maga készíti el az ebédjét, a maga rakta parázsló tűznél, a napi munka után. S nincs olyan illat, mint ezé a tűzé.« Ez a testestől-lelkestől igazi cserkész Baden Powell életfilozófiája. Minden szava az ifjúságnak szól, de az egész életre érvényes: »A boldogság a tietek, ha jól vezetitek a csónakot!«

Dékány Andrásnak könyvéért köszönet jár; minden magyar pedagógusnak is szívesen forgatott, tanulságos olvasmánya lesz, a cserkészvezető meg

éppenséggel falni fogja. A könyv kiállítása szép, nyomása jó és ha nem lenne benne annyi sajtóhiba, illetőleg betűhiba, akkor éppenséggel semmi kifogás se akadna rajta.

Vitéz Temesy Győző.

Csurgai Márta: Pauler Ákos bölcséletének Isten-tana. (Dolgozatok a kir. magy. Pázmány Péter Tudományegyetem philosophiai seminariumából.) Budapest, 1940., 8-r., 62 lap.

Az a látszat, mintha a filozófia és a filozófus az élettől távol állana. Furcsa, zárkózott, szemérmes, nem egyszer félszegnek és mesterkéltnek ható ember a bölcselő. Rejtegeti valódi lényét, mert befelé fordul és önmagával harcol. Igazi természetét szolgálóvá teszi: nem az érzelmek forradalma, hanem önlegyőzés, aszkézis által válik nagygyá. Hiszen érzelem és gondolkodás: ellentétek.

De ennek a szinte önzően szűkkeblű és száraz életformának a mélyéről egy hatásosan feltornyosuló szökőár ontja szét az eszmék, gondolatok, igazságok fényes sugarait. A filozófus a kortársak nagy nevelője. Amikor pl. Pauler Ákos azt mondja: »logikai alapelvek«, akkor a háború utáni kaotikus lelkekbe visz benső rendet, átfogó állásfoglalást és önmaguk fölé tekintést. Az igazság és az értékek örökvalóságáról való tanítása pedig benső fékezés, megtisztulás a külső csengések, a múlt ragyogás, a pillanatnyi gyönyörök rombolásaitól és zabolátlan indulataitól.

Bár munkássága kiterjedt a filozófia valamennyi ágára, Pauler elsősorban a logikum és az igazság bölcsőjének volt nevezhető. Csak bölcséletének utolsó korszakában lett mindenki előtt nyilvánvalóvá, hogy még sem az önmagában való, abszolút igazság, logikai érvényesség Pauler utolsó szava, hanem mögötte még más mozgató van: Pauler nagy Isten-keresése.

Szerzőnk a skolasztikus bölcsélet álláspontjáról nézve, tárgyalja Pauler tanítását Istenről, tehát — szerencsés elgondolással — az e nemből legszilárdabb, legkidolgozottabb eszmékhez méri. Az Isten-bizonyítások lényegét is helyesen ragadja meg, amikor a létező világ esetlegessége és önmagából való indokolatlanságára mutat rá, ami Pauler megfogalmazásában így hangzik. (noha eredetileg csak logikai térre szánva): nincsen relativum absolutum nélkül. Pauler bölcséletét szerzőnk tüzetesen és mindig első forrásokból ismeri, amit pedig ismer, azt mindig világosan, jól megszerkesztve és pontosan ismerteti, sőt helyenként az értelmezés fokára is eljut, — amit doktori disszertációtól el is kell várnunk. Egyetlen kifogásunk, hogy túlságosan lezárt, túlságosan csak befogadó, túlságosan kevés problémát lát. Nem, mintha kritikái megjegyzések hiányoznának a dolgozathoz, sőt ezek a megjegyzések néhol túlmerészek. Így pl. az összefüggés logikai elvének egyetemességét kétségbevonja, ugyanakkor elismerve ezt az azonosság elvére vonatkozólag; tehát nem gondolja meg, hogy az azonosság is egyfajta viszony, összefüggés: a dolog összefüggése önmagával, — és így a két elv érvényességi köre csak egyforma lehet. Naiv, fiatalos racionalizmus az a vélekedése, hogy a világ, a lét teljesen észszerű, logikailag minden mozzanatában meghatározott. Hiszen már a változás fogalma is oly többlet a merő